

Boommarter. Foto Ruud van den Akker

Nieuwe gegevens geven beter beeld

Boommarters in de Oostelijke Vechtstreek

In 2010 is er onder leiding van Landschap Noord-Holland door vrijwilligers een onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. Een aantal waarnemingen van levende en dode boommarters gaf al aan dat de soort er voorkomt. Maar waar precies, hoeveel en of er ook voortplanting is, was niet bekend. Dit onderzoek licht een tipje van de sluier op.

Jelle Harder

Aanleiding en doelstelling Eind 2009 hield Ruud van den Akker in Hilversum een lezing over zijn onderzoek aan boommarters (*Martes martes*) in het Riddersoordse Bos bij Bilthoven. Naast Ruud bleek Henri Wijsman de enige andere boommarteronderzoeker in deze regio. Op initiatief van Jelle Harder is daarom besloten om nieuwe vrijwilligers op te leiden. Dat is gedaan door een onderzoek te starten naar de aanwezigheid van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. Dit onderzoek zou dan op ongeveer dezelfde manier uitgevoerd kunnen worden als in

2009 is gedaan in de laagveengebieden in de kop van Overijssel (zie 'Verder lezen'). Landschap Noord-Holland heeft hierin nauw samengewerkt met Ruud van den Akker en in het begin van het project ook met Henri Wijsman, als leden van de Werkgroep Boommarter Nederland van de Zoogdiervereniging. Natuurmonumenten was als terreineigenaar betrokken bij de uitvoering.

Vrijwilligers De vrijwilligers aan wie kennis moest worden overgedragen zijn geworven via een persbericht in het regio-

nale dagblad De Gooi- en Eemlander. Het werd al snel duidelijk dat er grote belangstelling was voor het project. Er meldden zich 24 nieuwe personen. Ook namen nog vier medewerkers van Natuurmonumenten deel aan het onderzoek.

In mei 2010 is er eerst een introductieavond gehouden waarbij het onderzoek werd toegelicht en informatie over de levenswijze van boommarters werd gegeven. Een paar dagen later is instructie gegeven over het gebruik van de fotovallen met toebehoren. Later is een tussentijdse evaluatieavond gehouden en aan het einde van

Links: fotovalopname van een boommarter die een voerplek komt inspecteren. Rechts: onverwachte bezoeker in de Vechtplassen: een otter.
Foto's Landschap Noord-Holland

het veldwerk een slotavond waarbij de voorlopige resultaten zijn gepresenteerd.

Oude en nieuwe waarnemingen

Boommarters hebben in ons land hun kerngebieden in Drenthe, de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. De laatste jaren worden er echter op steeds meer plaatsen boommarters gezien buiten deze gebieden. Dat is mede te danken aan de toegenomen aandacht voor de soort en betere inventarisatiemogelijkheden.

In het Gooi is de laatste tien jaar af en toe een boommarter gezien en een enkel dier is dood langs de weg gevonden. De gedachte was tot voor kort dat de veel natere Vechtstreek niet geschikt is voor deze marterachtige. Maar de laatste jaren zijn in de Oostelijke Vechtstreek duidelijke aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van de boommarter. Het verspreidingspatroon in het gebied was echter nog volstrekt onbekend. Aanwijzingen voor voortplanting door boommarters waren bijvoorbeeld nooit verkregen.

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de aanwezigheid van deze dieren is gekeken naar alle bekende waarnemingen. Uit de jaren tot 2006 zijn uit het onderzoeksgebied (figuur 1) slechts vijf waarnemingen bekend. Van 2006 tot en met 2010 is er sprake van een duidelijke toename. Samengevat komt het er op neer dat er in het onderzoeksgebied 20 meldingen zijn uit die periode (figuur 1): -13 zichtwaarnemingen zijn vastgesteld, alle gedaan in of vlakbij het Naardermeer. -7 verkeerslachtoffers zijn gevonden waarvan 1 in Loosdrecht en 6 in Kortenhoef. In Kortenhoef werden 5 van de 6 dode marters aangetroffen langs de drukke Vreelandseweg (N201).

Uitvoering in het veld Om het onderzoek te doen zijn 21 fotovallen gekocht van het type Dörr Boly Guard 5.0 MP IR.

Voor de uitvoering zijn de deelnemers over zeven groepen verdeeld, met voor iedere groep drie fotovallen. Iedere groep kreeg een onderzoekslocatie toegewezen. Het viel in de praktijk niet altijd mee het werk uit te voeren. De 'hindernissen' die daarbij genomen moesten worden waren vooral de vele knutten die je eindeloos gaan irriteren. Een insectennetje over je hoofd en handschoenen aan is dan geen overbodige luxe. In dit natte moerasbosgebied moest ook op meerdere plekken een boot gebruikt worden, dat vraagt een goede afstemming met de eigenaren van de boten en het varen kost veel extra tijd. Maar in vrijwel alle gevallen lukte het de camera's daar te plaatsen waar dat gunstig leek. Goede plekken zijn bijvoorbeeld damwanden, bomen die over een sloot liggen of een smalle dam. Die worden graag als droge looproute over een sloot gebruikt. Op 2-3 meter voor de camera wordt een blok hout opgehangen waarop pindakaas als voedsel werd gesmeerd. Later is hieraan honing, vis en fruit toegevoegd.

Op het houtblok en daar vlakbij werden op 1,5-2 meter hoogte druppels lokstof aangebracht. Dat is visolie vermengd met wat anijsolie. Deze olie verspreidt haar geur via de wind waardoor boommarters en ook andere zoogdieren worden verleid om naar die plek te gaan.

Al het veldwerk is gedaan van half mei tot half augustus. Voor de controle van de camera's werden de locaties eenmaal per week bezocht. De geheugenkaartjes werden afgelezen en gekopieerd. Daarna werd weer voedsel en lokstof aangebracht. Na minimaal drie weken werden de camera's verplaatst naar een ander deel van het onderzoeksgebied. Op sommige plaatsen waar een boommarter werd gescoord zijn de camera's later nog eens neergezet maar dan direct op de videostand.

Hoeveel boommarters? Zeer verrassend was het dat de eerste foto van een boommarter al vier dagen na plaatsing van de camera werd gemaakt. De meeste andere fotovallen waren zelfs nog niet eens in het veld geplaatst. Die foto was gemaakt in Ankeveen, waar voor zover bekend nog nooit met zekerheid een boommarter was waargenomen.

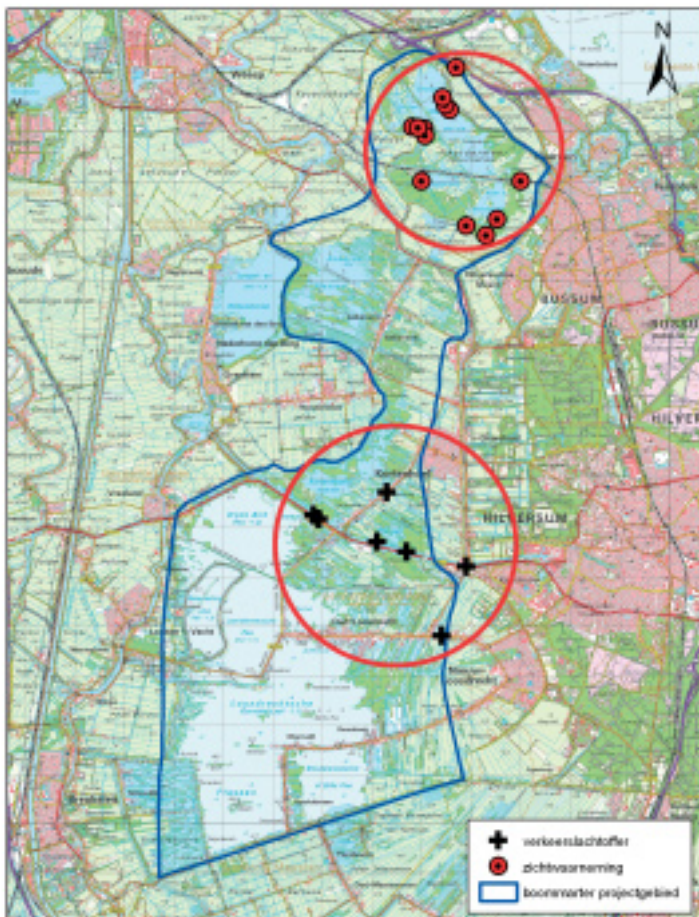
Bij de uitwerking van alle gegevens zou later blijken dat de trefkans op een boommarter in de regel binnen tien dagen is, als er tenminste boommarters aanwezig zijn. Maar als je een camera veel langer laat staan en je blijft lokstof en voer aanbrenge, dan kan dat ook na enkele weken nog het geval zijn. In dit onderzoek was er bijvoorbeeld op één locatie nog een eerste waarneming na 43 dagen.

Wanneer een camera opnieuw op dezelfde locatie werd neergezet waar al een boommarter was gezien, dan verscheen die boommarter 3-12 dagen eerder voor de camera dan in de eerste periode. Kennelijk herkende de boommarter de vis-/anijsgeur en wist dit dier dan dat daar ook wat te eten was. In andere onderzoeken in ons land is dit gedrag ook gezien.

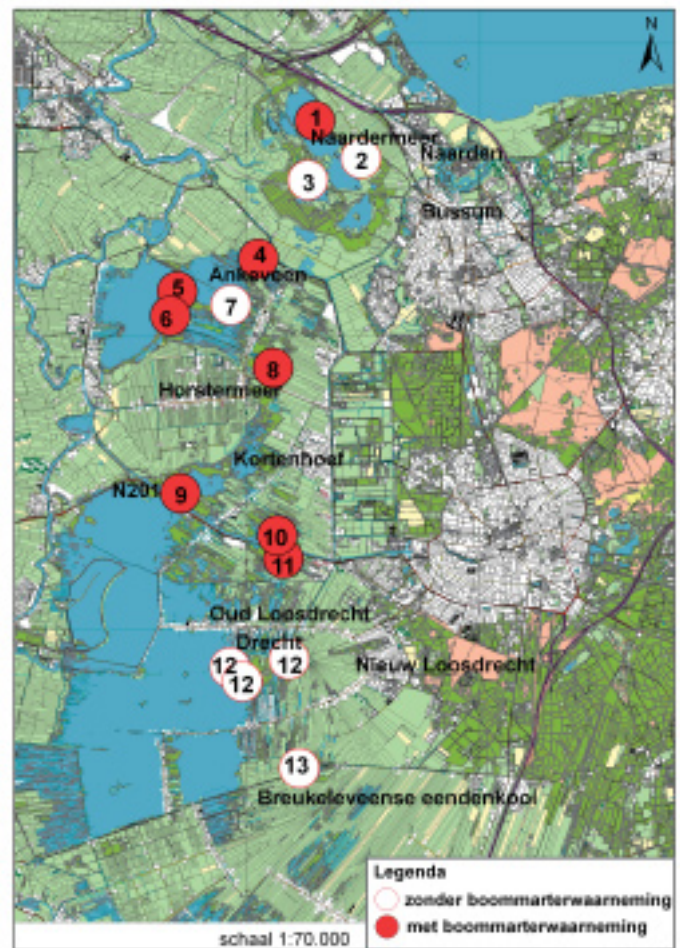
Uiteindelijk zijn er met behulp van de fotovallen op 8 van de 13 onderzochte locaties boommarters vastgesteld (figuur 2). Aan de hand van alle analyses wordt aangenomen dat er minimaal 12 verschillende boommarters in het gebied zitten en mogelijk zelfs 16. De gegevens laten ook zien dat er op zeker één locatie voortplanting is geweest en waarschijnlijk op drie andere locaties ook.

Andere resultaten Bij ons onderzoek in de Oostelijke Vechtstreek viel het op dat de boommarters niet alleen 's nachts maar ook vaak bij daglicht actief waren en met fotovallen werden vastgelegd. In het eerder genoemde onderzoek van Tuitert en anderen in de kop van Over-

Figuur 1 Alle zichtwaarnemingen en verkeerslachtoffers van boommarters in 2006 t/m 2009

Figuur 2 Overzicht van onderzoekslocaties en waarnemingen uit dit onderzoek.

ijssel werd dat ook waargenomen. Dit dag- en nachtritme in de Vechtstreek is nu vergeleken met een lopend onderzoek in het Ridderoordse Bos bij Bilthoven. Ruud van den Akker doet daar al jaren onderzoek bij boommarters en maakte bijgaande figuur 3 die dezelfde onderzoeksperiode betreft in 2010.

Bij de 'moerasmarters' zien we een grote, enigszins gelijkmatige spreiding over een etmaal in bezoeken aan de voerplaatsen. De piek ligt tussen 06.00 en 09.00 uur en van 15.00 tot 18.00 uur. Bij de 'bosmarters' is de spreiding veel minder gelijkmatig

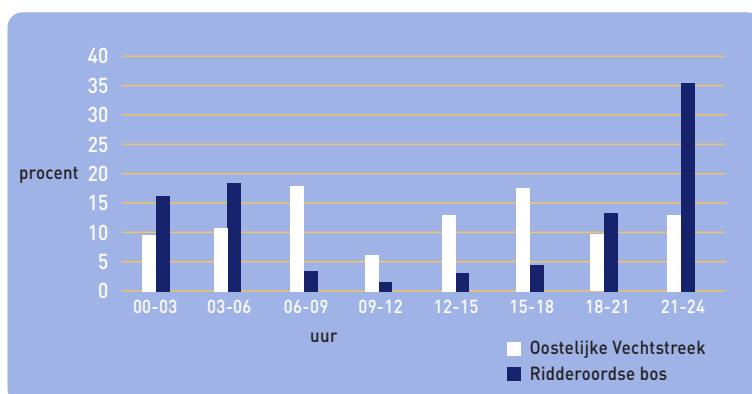
verdeeld. Er is een duidelijke piek tussen 21.00 en 24.00 uur. De vraag is natuurlijk hoe de verschillen in dag- en nachtritme tussen die twee gebieden te verklaren zijn. Kort gezegd vermoeden wij dat het voedselaanbod (vooral muizen) in de natte Vechtstreek veel geringer is dan in het bosgebied. De marters moeten kennelijk langer actief zijn om aan voldoende voedsel te komen voor zichzelf en hun jongen.

Ten slotte Behalve boommarters verschenen er ook andere zoogdieren en vogels voor de fotovallen. Ze kwamen vrijwel

zeker af op de vis-/anijsgeur en het neergelegde voedsel. Zo zagen we haviken, buizerden, houtsnippen, dassen, vossen en veel reeën. Een bijzondere waarneming was die van een otter, die eerder in Zoogdier is gemeld. Een mooi nevenresultaat van het project!

Samenvattend kan gezegd worden dat de twee belangrijkste doelstellingen van het project gehaald zijn. Er is wat meer duidelijkheid over boommarters in dit veengebied en het is nu vastgesteld dat ze zich er kunnen voortplanten. Daarnaast is er veel kennis overgedragen aan een groep nieuwe enthousiaste vrijwilligers zonder wie dit resultaat niet bereikt zou zijn. De vrijwilligers hebben zich nu verenigd tot de Marterwerkgroep Gooi en Vechtstreek. Voor hen is nog veel onderzoekswerk te doen in de regio.

Jelle Harder is werkzaam bij Landschap Noord-Holland.

Figuur 3 Percentage van het aantal boomarterbezoeken (n=61) in de Oostelijke Vechtstreek en (n=216) in het Ridderoordse bos in de periode van 8-5 tot 18-8, verdeeld over 8 perioden van 3 uur per etmaal.

Verder lezen?

- Tuitert, A. H., E. van Maanen, R. Messemaker & H.A.H. Jansman, 2009. Boommarters in de Kop van Overijssel. Natuur en Milieu Overijssel.